

PAPEGAAIZWAMMETJE *HYGROCYBE PSITTACINA* (SCHAEFF. : FR.) KUMM.

Tekst – P.-J. Keizer (Nederlandse Mycologische Vereniging)

Herkenning

Karakteristiek: Het papegaaizwammetje is een klein tot middelgroot kleurig wasplaat. De hoed is 1 - 3,5 cm breed en meestal groenig, vaak vermengd met andere kleuren en slijmerig. De steel bevat ook overwegend groenige kleuren. Door de groene kleur van het vruchtlichaam en de glibberige, slijmige bedekking van steel en hoed is het onmiskenbaar. De naam slaat op de bonte kleuren van deze soort.

Beschrijving: Hoed 1 - 3,5 cm breed, jong halfbolvormig, later meer uitgespreid, breed kegelvormig, groen, blauwgroen, gelig of oranjegeel, of mengsels van groenige en gelige kleuren, ouder vaak verkleurend tot roze of oranjeachtig, zeer slijmig. Plaatjes met dezelfde kleuren, smal tot breed aangehecht. Steel 2 - 6 cm lang en 2 - 8 mm breed, cilindrisch of iets verbreed naar de basis, vaak wat gekromd, kleur ongeveer als hoed, maar vaak met meer geel en vrijwel altijd met groene steeltop, sterk glibberig - slijmig. Geur en smaak neutraal. Vlees met dezelfde kleuren als hoed en steel. Sporenfiguur wit.

Te verwisselen met

Het papegaaizwammetje behoort tot de groep van de wasplaten. Wasplaten zijn dikwijls opvallend gekleurde paddestoelen die overwegend in schraalgraslanden groeien. Enkele andere soorten wasplaten die in schraalgraslanden groeien, kunnen glibberig zijn en opvallende kleuren hebben (geel, oranje, rood), maar deze zijn nooit groen of groenblauw.

De slijmwasplaat *Hygrocybe laeta* kan een groengrijzige steeltop hebben, maar verschilt door breed aangehechte lamellen met een gelatineuze snede en onaangename geur.

De groensteelsatijnzwam *Entoloma incanum* heeft wel een gelige tot groenblauwe steel, maar is nergens slijmig.

Biotoop

Het papegaaizwammetje groeit in oude, onbemeste, maar wel continu beheerde of gebruikte graslanden. De standplaats kan op verschillende bodemtypen liggen, maar mag niet te nat zijn. Het gebruik kan bestaan uit hooien of begrazing door koeien, paarden, schapen en in de duinen dikwijls ook door konijnen. De graslanden zijn vaak rijk aan plantensoorten, waaronder ook bijzondere, maar dit hoeft niet altijd het geval te zijn. De moslaag is meestal goed ontwikkeld. De meeste groeiplaatsen bevinden zich overwegend in natuurreservaten, maar soms ook op andere plaatsen waar bovengenoemd beheer plaats vindt, zoals oude, niet-verzwaarde dijken langs de grote rivieren, kanaaldijken, wegbermen. In grasland met gangbaar (intensief) agrarisch gebruik is het papegaaizwammetje overal verdwenen.

Sporadisch groeit het papegaaizwammetje ook in loofbos op vruchtbare, iets vochtige, iets kalkhoudende bodem.

Deze soort staat model voor vele andere soorten paddestoelen van hetzelfde biotoop, namelijk diverse soorten wasplaten, satijnzwammen, knotszwammen en aardtongen. Al deze soorten zijn zeldzaam en bedreigd. Van de wasplaten is het Papegaaiezwammetje niet de meest kritische soort. Juist daarom geeft deze soort ook de potentiële natuurkwaliteit van het gebied waar hij voorkomt aan.

Levenswijze

Het papegaaizwammetje leeft van dood organisch materiaal in de bodem, dat een lange tijd in de bodem aanwezig is geweest. Details omtrent de levenswijze zijn nog niet bekend.

Inventarisatie

Het in de late herfst (oktober - november) bezoeken van potentiële groeiplaatsen en tellen van de vruchtlichamen is een afdoende methode. Drie bezoeken per seizoen zijn nodig om een goed beeld van de aantallen te verkrijgen.

Verspreiding van het papegaaizwammetje voor (cirkel) en vanaf 1980.

Verspreiding in Europa

Het papegaaizwammetje komt voor in een groot deel van het Noordelijk halfrond, in Europa in vrijwel alle landen. Overal waar onbemeste graslanden voorkomen, is het papegaaizwammetje (vrij) algemeen, elders is het zeldzaam.

Verspreiding in Nederland

In Nederland komt het papegaaizwammetje overwegend nog voor in natuurreservaten. Concentraties van vindplaatsen liggen in de kustduinen en in de Limburgse kalkgraslanden. Veel vindplaatsen zijn verloren gegaan bij de verzwarende van rivierdijken.

Trend

In vroegere tijden is het papegaaizwammetje vermoedelijk algemeen geweest in droge graslanden. De soort is sterk achteruit gegaan door verandering van groeiplaatsen. Het grotere aantal stippen op het kaartje van na 1980 is te wijten aan de veel grotere inventarisatie-inspanning in de afgelopen jaren en de sterke aandacht voor paddestoelen van schraalgrasland.

Bedreiging

Het papegaaizwammetje moet een vrij algemene soort zijn geweest voordat de intensivering van het agrarisch bedrijf de norm werd (gebruik van kunstmest, onkruidverdelging, drijfmestinjectie, geregeld scheuren van grasland, wisselend gebruik van land). Ook hebben vernietiging van oude graslanden door ruilverkavelingen, rivierdijkverzwarende, achterwege blijven van zorgvuldig beheer van bermen, kanaaldijken en rivierdijken en de stikstofdepositie uit de lucht aan de achteruitgang bijgedragen. Een deel van de nu nog bestaande vindplaatsen wordt bedreigd doordat eigenaren of beheerders niet op de hoogte zijn van de aanwezigheid van deze soort. Zelfs in natuurreservaten kan het soms gebeuren dat het beheer ongunstig voor het papegaaizwammetje uitpakt. Zo kan beheer met grote grazers in de duinen leiden tot vertrapping of juist dichtgroeien met struikgewas van bestaande groeiplaatsen. Het toepassen van het zogeheten gefaseerd beheer, waarbij delen van de vegetatie niet jaarlijks worden afgemaaid t.b.v. de fauna is waarschijnlijk ongunstig, omdat de vegetatie hierdoor verrijkt. Nog altijd kunnen groeiplaatsen op dijken te gronde gaan door vergraving van de vegetatie of intensivering van het gebruik door pachters.

Beheer

Het ongewijzigd voortzetten van het traditionele gebruik en beheer van schraalgrasland als hooiland of weiland, of hooiland met nabeweidning is de beste beheervorm. Bij machinaal maaien is het van belang dat de vegetatiezode niet wordt beschadigd en de bodem niet wordt verdicht.

In de duinen is het bevorderen van de konijnenstand gunstig voor veel soorten paddestoelen die kortgrazige vegetatie nodig hebben.

Nieuwe groeiplaatsen zijn niet eenvoudig te creëren, aangezien het papegaaizwammetje alleen op oude graslanden (orde van grootte: tientallen jaren) groeit. Daarom is het zaak zuinig te zijn op bestaande populaties.

Kansen

Aangezien het mogelijk is dat er nog onbekende vindplaatsen zijn op binnenlandse oude dijken, begraafplaatsen, sommige wegbermen, en misschien ook enkele oude gazons bij landgoederen, is het bekend worden van deze plaatsen van belang. Deze plaatsen kunnen dan (planologisch en via beheersovereenkomsten) veilig gesteld worden. De beheerders kan dan medewerking gevraagd worden bij het (voortzetten van het) verschralingsbeheer.

In schraalgrasland dat een aantal jaren uit beheer is geweest, maar in de tussentijd niet is bemest, is veelal nog wel kans op herstel van (een deel van) de mycologische waarden. Waarschijnlijk zijn in de bodem nog mycelia van het papegaaizwammetje (en andere schraalgraslandpaddestoelen) aanwezig. Het beheer kan dan bestaan uit het voortzetten of opnieuw uitvoeren van het historisch beheer van de plaats.

Bij maatregelen waarbij vergraven van de vegetatie onvermijdelijk is, is onderzoek noodzakelijk naar de effectiviteit van het verplaatsen, op depot zetten en terugplaatsen van zoden van de vegetatie. Bij de vegetatie van groene planten is hier enige ervaring mee opgedaan.

Literatuur

- Arnolds, E. 1990. *Hygrocybe*. In: Bas, C. et al. (eds.) *Flora Agaricina Neerlandica* 3. Balkema, Rotterdam / Brookfield.
- Boertmann, D. 1995. The genus *Hygrocybe*. *Fungi of Northern Europe* 1. Svampetryk, Greve, Denmark.
- Candusso, M. 1997. *Hygrophorus* s.l. *Fungi Europaei* 6. Libreria Basso, Alassio, Italy.

Papegaaizwammetje *Hygrocybe psittacina*. Foto: Peter-Jan Keizer.

Biotoop papegaaizwammetje, grazige, oude Waddenzeedijk. Foto: Peter-Jan Keizer.

Biotoop papegaaizwammetje, kalkgrasland. Foto: Peter-Jan Keizer.